

OSMO TIILILÄ - PROTESTANTTI 8

Timo Junkkaala, Osmo Tiililä - Protestantti (PerusSanoma Oy, 2004, s.828).

Väinö Hotti:

Tiililä, jos kuka oli **kirkkostaistelija**. Hän otti teologin kutsumuksensa äärimmäisen vakavasti. Tässä mielessä hän viitoitti kaikille Suomen teologeille "miehen tien". Edelleen hänelle oli selvää, että teologian tulee palvella seurakuntaa, ekklesiaa. Tanskalainen pastori **Lei Andersen** on paneutunut kirkkostaisteluun Perustassa (4/92):

KIRKKOTAISTELU JUURI NYT

Mielestäni kirkkostaistelu on Raamatun perusteella ainoa mahdollinen tapa jäädä uskottomaan kirkkoon. Taistelu ainoalla Raamatun tuntemalla aseella: sanan julistuksella...Kun jäämme uskottomaan kirkkoon, niin me olemme osaltamme vastuussa sen uskottomuudesta, jos vaikenemme! Mutta jos julistuksemme on rakkaudellista ja selvää, en voi ymmärtää, miksi meidän pitäisi jättää kirkkoa, niin kauan kuin voimme elää ja vapaasti julistaa siinä...Mielestäni meidän pitää vasta sitten panna välit poikki kirkkoruumiimme kanssa, kun emme enää voi elää tai vapaasti julistaa siinä. Olen myös alkanut viime aikoina kysyä kärsimättömiltä, Raamattu-uskollisilta nuorilta, jotka eivät voi kyllin nopeasti lähteä kirkosta ja muodostaa vapaa kirkkoa, ovatko he tosiaan sitä mieltä, että me olemme vieneet taistelun loppuun kirkossa! Ei, niin kauan kuin me voimme elää ja julistaa vapaasti kirkossa, me saamme jäädä - mutta kirkkostaistelun etumerkein...

- Tähän lienee syytä huomauttaa, että Osmo Tiililä vei omalta osaltaan "taistelun loppuun kirkossa". Hänen kirkosta lähdössään täytyi kirkaasti tämä Andersonin kriteeri! (VH:n huom.).

Sen sijaan että olisivat johtaneet ja suojelleet laumaa, paimenet - teologit siis - ovat hajottaneet seurakunnan ja tehneet siitä susien ja ryövärien saaliin...

Me ehkä luulimme, että oli jotain hienoa tulla Teologiksi. Niin on varmasti ollutkin - tosienlaisena aikana ja toisenlaisessa kirkossa. Mutta tässä ja nyt on teologina oleminen häpeä ja häpeällistä. Samoin kuin oli vanhassa Israelissa, jossa sitä, jota kutsuttiin "profeetaksi", pidettiin siten vääränä profeetana, niin että Aamoksen täytyi sanoa: "En minä olen profeetta enkä profeetan oppilas, vaan minä olen paimen ja metsäviikunapuiden viljelijä" (Aam.7:14), niin mielestäni merkitsee nykyään tulla kutsutuksi "teologiksi" melkein samaa kuin olla palkkapaimen ilman vastuuta, susi ja ryöväri.

Mikä väärä profeetta varsinaisesti oli? Määritelmän mukaisesti väärä profeetta on teologi! Kaikki muut harhaanjohdetut eksyvät, mutta väärä profeetta eksyttää. Hän on se, jolla on kaikki mahdollisuudet ja kaikki kyky erottaa oikea väärästä, mutta joka siitä huolimatta eksyttää. Seurakunnan opettajan tuomio tulee olemaan kovempi, koska hänellä on vastuu laumastaan - jos lauma eksyy, se on paimenen syy ja paimenta pitää rangaista, ei laumaa...

Mutta tanskalaisessa pappislupauksessa ordinoitavat todella lupaavat

"taistella sellaisia oppeja vastaan, jotka sotivat kansankirkon uskontunnustusta vastaan"!...

Me emme ole kaukana siitä, että kansankirkko on lähes tehnyt omasta uskottomuudestaan teologisen hyveen...

Kaikesta huolimatta tahdon mieluummin olla riidassa ystävien ja piispojen kuin Uuden testamentin kanssa...

Minä en epäile, että tanskalaisten piispojen elämässä on sekä vastoinkäymisiä että suruja. En todellakaan myöskään epäile heidän suurta huolenpitoaan, uhrautuvaisuuttaan ja syvää myötäkärsimistä. Voin tuskin kuvitella, että voi tulla piispaksi ilman syvää inhimillistä hengellistä sitoutumista ja suurta vastuuntunnetta! Mutta etsin epätoivoisesti piispojen "kärsimistä opin tähden", jotain sellaista, mitä lupailaan piispaksivihkimiskaavassa:

"Jos niin käy, että sinä saat kärsiä Jumalan sanan tähden, kun maailma halveksii tervettä oppia, niin on sinun lohdutuksenasi, että sinä toimitat Jumalan työtä, et omaasi."...

- Kansakirkon piispat lienevät tässä suhteessa pitkälti "samasta puusta veistettyjä" (VH:n huom.).

Maallikot hyödyntäisivät meidän teologien viranhoitoa parhaalla mahdollisella tavalla, mikäli eivät luottaisi meihin ilman muuta. Heidän pitäisi aina pyhän Raamatun perusteella asettaa meidät vastuuseen julistuksestamme, opetuksestamme ja elämästämme. Heidän ei pitäisi koskaan hyväksyä sitä mitä me sanomme vain siksi, että olemme teologeja....

Jos tätä pyhää (papin) virkaa hoidetaan raamatullisessa totuudessa ja rakkaudessa oikealla vihalla ja kristillisellä pelolla harhaanjoutumisesta, silloin seurakunnistamme tulee todellisesti pyhä papisto! Silloin seurakuntalaiset myös alkavat tehdä sitä, mikä on lähes tuntematonta tänä päivänä eli arvostella oppia. He alkavat arvostella, opettavatko teologit Kristuksen vai vieraan äänellä. He uskaltavat myös astua esiin opastajiaan ja eksyttäjiään vastaan.

Ystävyysuhteet koetteilla

Eelis.Gulin

Kirjeessään Gulinille Tiililä arvosteli tämän käsitystä Raamatun alkukertomuksista. Gulin oli vedonnut Tiililän Systemaattiseen teologiaan omien käsitystensä tueksi, mistä Tiililä oli pahastunut. Tiililä sanoi, ettei hän yhdy Gulinin raamatuntulkintaan, jonka mukaan alkukertomukset ovat symbolisia ja niitä saa tulkita miten haluaa. Hän oli eri mieltä myös siitä, että pitkä kehitys sellaisenaan olisi Jumalan luomistyötä ja että ihminen vähitellen tuli ihmiseksi. Tiililän mukaan Aadam oli konkreettinen persoona, jonka kohdalla Jumala teki luomistyön tehdessään hänet iankaikkisen elämän perilliseksi. Tiililän mielestä alkukertomukset olivat todellisten tapahtumisten kertomista taaksepäin katsovana profetiana. Gulinin sanontaa "apinoiden eksymisestä eläimellisyyden tielle" hän piti mahdottomana. Tiililä sanoi, ettei hän pidä Saarnivaarankaan esiintymistä onnellisena, mutta oli erityisen pahoillaan Gulinin tavasta suhtautua Raamattuun. Tiililän mukaan Gulinin ongelma oli, että hän puhui eri tavoin eri yhteyksissä, aina kuulijoiden mukaan (556-557).

- Tämä Tiililän mainitsema Gulinin "ongelma" lienee tänäänkin piispojen

(miksei monen muunkin teologin) yhteinen tauti (VH:n huom.).

Martti Simojoki

Kesäkuussa 1959 Tiililä onnitteli Simojokea Helsingin piispanvaalin johdosta. Samalla hän kirjoitti, että odottaa piispalta "kurinpitoa niiden veljien kohdalla, jotka nykyisin hämmentävät opin ja elämän". Tiililä muistutti siitä, että Seurakuntaopistokin kuuluu Helsingin hiippakuntaan. Tiililä halusi näin ilmaista, että hänen mielestään Järvenpään opisto olisi tarvinnut piispallista ojennusta.

Simojoki arvioi myöhemmin, että Tiililä piti pahana sitä, että Simojoki tuli piispaksi Helsinkiin. Suoraan Tiililä ei sitä koskaan sanonut, mutta Simojokele jäi sellainen tuntu. Simojoki olisikin mielellään jäänyt Mikkeliin, mutta mm. Paavo Virkkunen pyysi häntä suostumaan ehdokkaaksi Helsinkiin. Yhtenä syynä oli se, että jotkut pelkäsivät Tiililän muuten tulevan valituksi. Simojokikin piti mahdollisena, että Tiililä olisi valittu, jos hän itse olisi kieltäytynyt (560).

Mikko Juva

Tiililä sanoi, nyt joutuvansa kirjoittamaan Juvaa vastaan, koska piti tämän ohjelmaa vaarallisena. Tiililä ei pitänyt oikeana yhteyden tavoittelua "milloin mihinkin nykyisen jumalattomuusliikkeen haaraan". Hän kysyi, miksi Juva syrjäytti raamatunselityksessä metafysiikan ja miksi "saamme jatkuvasti odottaa selvää sanaa herätyskristillisyyden puolesta". Tiililä sanoi pitävänsä Juvan päämäärää voittaa sivistyneistö kristinuskolle arvokkaana, mutta ei uskonut mitään merkittävää saavutettavan muuta tietä kuin yksityisten ihmisten uudestisyntymisen kautta (561)

Kirje osoitti, miten kipeästi Tiililään olivat koskeneet ristiriidat ja välien katkeaminen entisiin ystäviin. Yhteisen rintaman hajoaminen oli hänen elämänsä suuri tragedia (561).

Juva totesi...Hän oli kokenut selväpiirteisen kääntymyksen, mutta vähitellen eräät piirteet suomalaisessa jumalaluusopissa eli Johansson-Pietilä-Tiililä linjassa, kuten Juva sitä kutsui, alkoivat herättää hänessä vastustusta. Juva sanoi, ettei hän voinut tyytyä Tiililän raamatunäkemykseen, jota hän piti kompromissin yrityksenä sanainspiraation ja historiallisen raamatuntulkinnan välillä. Toinen seikka oli Tiililän tapa pyrkiä esittämään pietistis-luterilainen traditio kaikelle teologialle normatiiviseksi. Juva oli kansainvälisissä yhteyksissä havainnut, että suomalainen pietistinen traditio edusti suppeaa partikularismia Kristuksen kirkon koko perinnössä. Avainkohdaksi uuden teologisen näkemyksen kehitykselle oli Juvalla muodostunut hänen ekumeenisessa liikkeessä löytämänsä uudenlainen kirkon ja maailman suhde. Sen mukaan kirkko ei ollut itseään vaan maailmaa varten...

Juva sanoi liikkuneensa Niinivaaran ja Siiralan seurassa, koska heidän kanssaan saattoi keskustella teologiasta ja olla eri mieltä, ilman että erimielisyys tajutaan perkeleen työksi (561-562).

Syksyllä 1958 Juva kirjoitti Tiililälle uudelleen... Juva vakuutti, että Tiililä on aina merkinnyt hänelle paljon ja merkitsi yhä. Hän ei koskaan pitänyt yhdentekevänä sitä, mitä Tiililä sanoi. Nyt Juva halusi kuitenkin itsenäisesti valita tiensä. "Eräs vaihe itsenäistymistäni on kuitenkin, että minun on oltava riippumaton myös Sinusta."... "Kyllähän Sinä sen ymmärrät, että minun täytyy kulkea omaa tietäni..." (562-563).

Tiililän läheisimmän työtoverin Yrjö J.E. Alasen jääminen sairauslomalle 1958 merkitsi Tiililälle entistä suurempaa yksinäisyyttä. Keitä Tiililän

lähipiiriin jäi entisten ystävien kadotessa? Seppo A. Teinosen vastaus oli, ettei ketään. Teinonen sanoi, että Tiirilä oli täysin yksinäinen ja oli ollut sitä joa ennen Alasen sairastumistakin (563).

Olavi Kares

Tiirilä mainitsi kirjeessään Juvalle, että hän etsi yhteyttä siellä, missä suurista perusteista ollaan yhtä mieltä. Näillä hän tarkoitti herätysliikkeitä. Tiirilän toiveet olivat kohdistuneet erityisesti herätysliikkeistä vaikutusvaltaisimpaan, herännäisyyteen, mutta vuosikymmenen lopulla Tiirilä alkoi epäillä, tulisiko yhteistyöstä heidän kanssaan sittenkään mitään. Kareksen kriittinen kannanotto Niinivaaran synodaalikirjaan sai Tiirilän kirjoittamaan: "Nyt vasta olen rauhallisella mielellä kirkkomme puolesta, kun Sinä sanoit sanasi, joista selvästi näkyy, etteivät ainakaan kaikki heränneet ole Niinivaaran mukana." Keväällä 1953 Tiirilä totesi Karekselle, että oli pettynyt monien heränneiden veljien kannanottoihin, mutta ei Kareksen. Erityisesti Tiirilää ilahdutti se, että Kares oli allekirjoittanut Kauniaisissa pidetyn pappeinkokouksen julkilausuman. Tiirilä onnitteli Karesta tämän saatua keväällä 1956 enimmäkseen äänet Lapuan piispanvaalissa. Kun Kekkonen nimitti tehtävään kuitenkin Eero Lehtisen, Tiirilä kirjoitti olevansa sairas masennuksesta. Toisaalta hän lohdutti Karesta toteamalla, että asiat ovat lopulta korkeammassa käsissä kuin Kekkonen. "Kirkko vedetään maallisten vallanpitäjien mielivaltaan. Piispaksi tulee liian kokematon mies" (563-564).

Vähän myöhemmin Tiirilä kiitteli Kareksen kirjoituksesta Kotimaassa ja totesi: "Olemme kait varsin yksinäisiä korppeja tällä vauhdikkaalla liberalismilla ajalla" ja kertoi keväällä 1958 tuntevansa itsensä vuosi vuodelta yhä yksinäisemmäksi. Hän sanoi kokeneensa jo parinkymmenen vuoden ajan monenlaista hyljeksimistä. "Olen kuin itikka kylmällä hangella", kirjoitti Tiirilä ja viittasi Alasen sairastumisen aiheuttamaan yksinäisyyteen (564).

Tiirilä varoi pitkään herännäisyyden julkista arvostelemista, mutta syksyllä hän ilmaisi Olavi Kareksen Päiväkirjaa arvioidessaan, että ei vain Kareksen vaan myös Martti Simojoen ja Osmo Alajan viimeisten kirjojen äärellä hän oli miettinyt herännäisyyden uutta avaruutta. Tiirilän mukaan oli tultu pitkä matka Niilo Kustaa Malmbergin ja Jonas Laguksen "keskittyneestä evankelioimisesta" Simojoen laajoihin näköaloihin kirkosta, ekumeenisuudesta ja sosiaalisesta tehtävästä. Tiirilä kysyi, kuinka tältä uudelta pohjalta enää saattoi löytää samaa herännäisyyttä kuin aiemmin ja oliko se tarkoituskaan. Tiirilän toivo herännäisyyden saamisesta yhteiseen rintamaan alkoi kadota (564).

- Tämä osoittaa, kuinka Tiirilän sormi oli "ajan valtimolla". Samalla se kuitenkin myös osoittaa, että hänellä oli elävä ja tuore yhteys Jumalan sanaan, jonka pohjalta hän jatkuvasti tarkasti omaa kulkutietään ja peilasi ajan virtauksia. Tiirilä tajusi ja tiedosti tehtävänsä; se oli vartijan tehtävä. Hän tunsu Hyvän Paimenen äänen ja erotti sen monista aikansa houkuttelevista seireenien lauluista. (VH:n huom.).

Urho Muroma

Tiirilän maininta niistä, joiden kanssa ollaan suurista periaatteista yhtä mieltä, tarkoitti 1950-luvun lopussa lähinnä Urho Muromaa ja hänen ympärilleen muodostunutta hengellistä liikettä. Tiirilän arvostus Urho Muromaa kohtaan säilyi 1950-luvulla ennallaan ja saattoi kasvaakin, kun hän näki Herää Valvomaan - lehden tilaajamäärän ja Muroman perustaman järjestön kasvavan ja kun hän sai tämän johtamasta liikkeestä uskollisimmat tukijat yrittäessään koota herätysliikerintamaa. "Muromalla on omalaatuinen asema

kirkossamme", kirjoitti Tiililä arvostellessaan erään Muroman kirjan. "Hänen elämäntyönsä yhtenä näkyvänä tuloksena on nelisenkymmentä tuhatta Herää Valvomaan - lehden tilaajaa." "Hän lyö oikealle ja vasemmalle eikä kuitenkaan jää yksinäiseksi. Hänen sanaansa kuunnellaan sekä hyvin kirkollisissa piireissä että vapaakirkollisissa. Luulisin, että Muromalla on suuremmat mahdollisuudet kuin kellään toisella kirkkomme papilla oikaista vapaakirkollisten ja lahkolaisten erehdyksiä ja että hän tässä suhteessa jo onkin tehnyt tunnustusta ansaitsevaa työtä... Tiililä totesi pitävänsä Muromaa "yhtenä kirkkomme kaikkein merkittävimmistä henkilöistä tällä vuosisadalla" (564-565).

Vaikka Tiililä ei pitänyt Muroman kastekäsitystä luterilaisena, hän totesi, että Muroma oli "kirkon ehkä voimakkain ase lahoja vastaan, ja toisaalta ovat eräät lahkot saattaneet nimenomaan viitata häneen omaksi puolustukseksi". Muroma ei sopeudu kaavoihin, vaan "kulkee suoraselkäisenä läpi ristiaallokkojen" (565).

Tiililä arvosti sitä, että Muroma oli lukenut paljon ja että hänellä oli vahva henkilökohtainen vakaumus... Tiililä myönsi, että "siellä missä Muroma liikkuu, räisky ja paukkuu", ja että tällaisella asenteella on vaaransa. Mutta kun siihen kuuluu "harvinaisen suuri selvyys olennaisen oivaltamisessa, arvostelijain olisi syytä käydä varovaisiksi". Tiililä kertoi esimerkin Muroman sattuvista sanonnoista: "Ei kuoleman organisoimisella mihinkään päästä". Tällä hän lienee tarkoittanut sitä, että uskosta osattomia ei kannata aktivoida ja organisoida toimimaan seurakuntatyössä (565).

Tiililä kirjoitti 1950-luvulla, että harvan vaikutus kirkkokansaan oli viime vuosikymmeninä ollut niin suuri kuin Muroman. "Muroma on ollut ehjästi sitä, mihin Herra hänet kutsui ja lähetti." Tiililän mukaan Muroma oli nähnyt harvinaisen selvästi, mistä kirkkomme ajankohtaisissa asioissa on kysymys. Muromalle oli hänen mukaansa ominaista "kyky johtaa asiat tärkeihin perusnäkökohtiin" sekö "eräänlainen suvereeni iskuvalmius". Raamatun kielikuvaa käyttäen Tiililä sanoi Muroman asettuneen muurinaukoon - ja sellaiseen, johon on satanut ammuksia. "On niitä satanut sieltä takaisinkin, satanut jopa räikeästi", totesi Tiililä (565).

Esitellessään Muroman seuraavan kirjan, Lohdutuksen Jumala, Tiililä sanoi, että kirja kuuluu vanhojen, paljon käytettyjen rukouskirjojen sarjaan. "Kirja on "sairasvuoteella syntynyt ja sairastuoteelle tarkoitettu". Se oli Tiililän mukaan klassista sielunhoitoa, jossa ei tavoitella hienouksia, vaan puhutaan pääasioista hengellisellä viisaudella. "Ja mikä tärkeintä: tässä on alati esillä juuri se iäisyystausta, joka vasta erottaa sielunhoidon sielunterapiasta." Jälleen Tiililä toisti ajatuksen, että Muroman teologinen asiantuntemus on hyvin huomattava. Hän halusi sanoa tämän "niin kauan kuin paljon parjattu taistelija vielä on keskellämme" (566).

Tiililä siis arvosti Muromaa, mutta mitään kovin läheisiä ystäviä he eivät olleet. Kumpikin kärsi ajoittain masennuksesta ja he olivat ilmeisesti molemmat varsin yksinäisiä. Heidä yhdisti kirkkotaistelu, jossa he olivat taistelutovereita, mutta siinäkin heidän menettelytapansa poikkesivat jossain määrin toisistaan (566).

Taistelija väsy

Ingerin suurimpia huolia olivat Osmon mieliala ja lasten suhde uskonasioihin (567).

Osmo-isän kotiminä oli erilainen kuin julkisuuden tuntema kirkkotaistelija. Yhtäältä hän kärsi unettomuudesta ja hänellä oli masennuskausia, jotka pahenivat 1950-luvun lopulla. Hän käytti säännöllisesti unilääkkeitä ja ajoittain anti-depressiivistä lääkitystä ja oli Diakonissalaitoksen lääkärin, nuoruuden ystävänsä Einar Marttisen potilas. Julkisuudessa Tiililä ei juuri ongelmistaan puhunut, mutta joskus hän viittasi unettomien öiden pituuteen ja hermojen rääkkäytymiseen tavalla, josta lukija saattoi arvat hänen puhuvan itsestään (568).

Isän käymä kirkkotaistelu sävytti ilmapiiriä kotonakin, vaikkei siitä kovin paljon puhuttu. "Kylläpä fajia uskaltaa", ajattelivat aikuisuuden kynnykselle varttuneet lapset. Kerran Anna-Maija kuitenkin kirjoitti, ettei hän "tahdo enää kehdata kulkea kadulla sen tulvan, nimittäin negat. sävyisten kirjoitusten tulvan takia, jonka arvon isä professorini on vyöryttänyt liikkeelle". Tyttärellä oli jo oma kantakin alkanut hahmottua: "Eihän kukaan ole vielä koskaan näistä herroista päässyt koko totuutta ymmärtämään vai mitä?" (568).

8. ÄÄRIMMÄINEN PROTESTI

Ei sivubisneksiä

Tiililän mukaan tilanne on muuttunut niin perusteellisesti, että kirkon edessä oli nyt haaste, joka oli suurempi kuin mikään aikaisempi. Tiililän mukaan ongelma oli siinä, että kirkko yritti epätoivoisesti takertua niihin tehtäviin, joilla on jo muut hoitajat. Se oli jättänyt kansan opettamisen ja sosiaalihuollon yhteiskunnalle. Tiililän mukaan ei kannattanut haikailla näiden tehtävien perään, vaan tuli muistaa, ettei kirkko alun perin saanut tehtäväkseen opettaa barbaareja lukemaan tai uudistaa roomalaista yhteiskuntaa. Kirkko on joutunut hoitamaan niitä tehtäviä olosuhteiden pakosta.

Mutta nyt oli Tiililän mukaan tullut aika, jolloin kirkon ei enää tarvitse hajoittaa voimiaan. Kirkko on vapautunut omaan varsinaiseen tehtäväänsä. Nyt sen tulisi "täysiaanisesti ja ihmiset hereille havahduttaen julistaa sanomattoman suurta pääasiaansa, evankeliumia". Mutta juuri tässä tärkeimmässä tehtävässään kirkko oli Tiililän mukaan heikko. Mahdollisuuksia ja työmuotoja oli paljon, mutta "mikä ääretön saamattomuus meitä painaakaan, mikä avuttomuus, mikä voiman puute", huokasi Tiililä. Tulevaisuus näytti synkältä. Maailma sairasti ja kirkko näytti unohtaneen, että sille oli annettu parantavat lääkkeet (580).

- Tältä osin kirkon sairaus on sitten Tiililän ajoista vain pahentunut. Entistä enemmän kirkko on haalinut "oheishommia" samalla laiminlyöden varsinaisen tehtävänsä. Kirkolta on "pallo hukassa". Kirkko tarttuu hanakasti yhteiskunnallisiin haasteisiin, mutta osoittaa suurta hapuilua oman tehtävänsä suorittamisessa. Toisaalta on huomautettava, että mittavasta koulutusohjelmasta huolimatta, kirkko ei anna riittäviä valmiuksia työntekijöilleen hengellisen tehtävänsä suorittamiseen. Tämä ongelma on ehkä karmeimman teologisen tiedekunnan kohdalla. Tietysti tähän on lisättävä, etteivät nykyiset kirkonjohtajat edellytä Tiililän tapaan työntekijöiltä omakohtaista uskoa (VH:n huom.).

Sydäninfarkti Brasiliassa

Maaliskuussa 1960 Osmo Tiililä matkusti Brasiliaan ottaakseen osaa Luterilaisen Maailmanliiton eksekutiivikomitean eli hallituksen

kokoukseen... Kesken kokouksen, päivällä 23. päivänä maaliskuuta Tiililä tuli huonovointiseksi ja tunsikin kipua rinnassa. Ensimmäisessä sydänfilmissä ei näkynyt mitään, mutta kun olo paheni ja otettiin illalla uusi kuva, näkyi tulppa sydämessä (580).

"Mielen täytti toivo päästä kuolemaan kotiin. En koskaan ole tajunnut kodin merkitystä niin kuin noina viikkoina" (580).

Kaksi kuukautta kestänyt sairaalassa ja toipilaskodissa vietetty aika toi Tiililän mieleen jälleen psalmit, jotka ennenkin olivat rohkaisseet. Sekä Tampereen pommitusten keskellä neljätoistavuotiasta poikaa rohkaisut "Avukses` huuda minua hädässäs`" että talvella 1938 auttaneet psalmit 116 ja 118 olivat lohdutuksena nytkin. Erityisenä rohkaisuna Tiililä koki sen, että sairauden kolmantena päivänä oli päivän tunnussanana psalmi 117, ylistyspsalmi noiden aikaisemmin paljon merkinneiden psalmien välissä. Tuo Raamatun kohta antoi vakuutuksen siitä, että Raamatun Jumala oli elävä Jumala ja myös hänen Jumalansa (581).

Kolmen viikon sydänkohtauksen jälkeen Tiililä kirjoitti tapahtuman herättämiä ajatuksia muistiin. Hän pohti sitä, miltä hengellinen valmistautuminen kuolemaan tuntui tämän kokemuksen jälkeen. Ruumiillinen tuska oli niin suuri, ettei mistään kuolemaan valmistautumisesta voinut enää puhua. "Jos ihminen ei ole valmis tällaisen hetken tullessa, hänellä ei ole mitään mahdollisuuksia enää valmistautua" (582).

Tiililä kirjoitti, ettei hän kokenut erityistä kuoleman kammoa, mutta ei myöskään "riemua ajatuksesta päästä Vapahtajan luo". "Ehkä tämä on johtunut heikosta hengellisestä elämästäni." Rippiä hän ei kaivannut, mutta ehtoollinen oli tärkeä, "sillä siinä en minä ole jotain tekemässä, vaan saan olla pelkästään vastaanottaja" (582).

Tiililä arveli, ettei ollut oikein korostaa viimeisen hetken merkitystä. "Epäilen, tokko Jumala katsoo yksinomaan viimeisen hetken mielialaa." "Koko uskonkilvoitus on tässä: Olenko yksin vai enkö ole? Onko minulla Vapahtaja vai eikö ole? Mutta riippuuko tämä todella uskostani? Eikö Isä hoitele kuolevaa lastaan silloinkin kun tämä makaa tajuttomana?" (582).

"Kuoleva tuskin tahtoo olla yksin. Ihminen ei voi ihmistä kuolemasta pelastaa, mutta on merkillistä, että hän voi silti läsnäolollaan helpottaa toisen viimeisiä hetkiä. Jeesus itse kaipasi Getsemanessa tukea ihmisiltä" (583).

Tiililä kirjoitti sairastumiseensa liittymistä kokemuksista laajasti Teologia ja kirkko - lehdessä. Hän totesi, että kaikki yksinkertaistuu kuoleman edessä, teologiakin. "Teologian professori pannaan opiskelemaan lapseksi tulemista." "Ei kuoleva voi puhua pyhydestään, hän heittäytyy totaalisen anteeksiannon varaan, ja siinä kaikki." Evankeliumi on silloin sitä, "että minä syntisparka saan tässä koko avuttomuudessani aivan kuin summassa jättää henkeni Isän käsiin." Ahdistuksissa häntä auttoivat "osoitukset rukouksen kuulemisesta". Yhtäältä hän korosti sitä, että kuoleman edessä jäädään täysin uskon varaan, mutta toisaalta jatkoi, että Jumala antaa armoissaan sen verran kokemusta, "että pääsemme sisällisesti vakuuttamaan uskon kohteesta (584).

Oulun profetia

"Jos tämä kansa ei tee parannusta ennen vuotta 1962, niin Minä annan tämän kansan vihollisen käsiin ja kukaan ei pääse pakoon." Näin alkoi 23.8.1960

päiväty teksti, joka aloitti ns. Oulun profetian. Julistaja oli noin 30-vuotias oululainen nainen Laila Heinonen, joka toimi kanslistina Oulun lääninhallituksessa (584).

Sanomia kehoitettiin lähettämään eteenpäin ja varoitettiin, ettei saanut kuunnella niitä, jotka epäilivät saatuja sanomia. Sairaudesta sanottiin, että se on paholaisesta ja että Jumalan lapsien ei tarvitse olla sairaita: "Älkää koskaan hyväksykö sairautta ruumiissanne"... Suomen kansaa kutsuttiin esirukoilijakansaksi ja sanottiin sen olevan Jumalalle rakkain Israelin jälkeen (585).

Tiirilä sanoi, että hän oli viivytellyt yksityiskohtaisen kannan muodostamista tässä asiassa, koska asia oli hänen mukaansa ensin tarkasti tutkittava. Hän huomautti ensin, että Raamatussa on kehoitus arvostella henkiä ja ettei siis kaikki uskonnollisia ilmiöitä koskeva kritiikki ole Jumalan vastustamista. Tiirilän mukaan oli ongelmallista, että Oulun profeetan mukaan hänen arvostelemisensa oli kiellettyä ja että hän vaati joka sanalleen jumalallisen arvovalan. Tiirilä sanoi, ettei hän löydä Raamatusta tukea tällaisille väitteille. Tiirilä piti arveluttavana myös neiti Heinosen tapaa puhua "subjektina itsensä pyhän kaikkivaltiaan Jumalan nimissä". Tiirilä sanoin ymmärtävänsä sen, että neiti Heinonen tahtoi olla vain välikappale Jumalan käsissä, mutta ei silti voinut pitää puhetta ensimmäisessä persoonassa ongelmattomana. Myös julistuksen sisällössä oli arveluttavia piirteitä, esimerkiksi lukujen ja päivämäärien ilmoittaminen (587-588).

"Mielestäni kuluvan syksyn tapahtumat ovat ainakin tätä kirjoittaessani vahvistaneet saatua julistusta." Tiirilä yhdisti siis syksyn 1961 nootikkriisin profetioihin, joissa Suomen kansalle oli annettu juuri tuohon syksyyn ulottunut määräaika. Tiirilän mukaan Heinosen julistuksen pääsanoma, parannuksen vaatimus ja kehoitus esirukoukseen herätyksen syntymiseksi, oli kiistatta oikea ja raamatullinen (588).

Tiirilä totesi lopuksi, että virallinen kirkko ryhtyy helposti tulen sammuttajaksi "käsittämättä etsikon aikaansa". Rationalistit olivat Tiirilän mukaan aina vaarallisia. Hän toivotti "Oulun profeetalle" - hän käytti tätä ilmaisua, mutta laitto sen lainausmerkkeihin - valoa ja viisautta ylhäältä, lähetti hänelle terveisiä ja lupasi ryhtyä rukousrintamaan tänä vakavana aikana (588).

Tiirilä haluttiin saada Oulusta tulleiden viestien takuumieheksi ja levittäjäksi. Tässä tavoitteessa ei kuitenkaan onnistuttu. Vaikka Tiirilä piti sanomiin liittynyttä herätyshuutoa tarpeellisena ja arvosteli "tulensammuttajia", säilytti hän itsekkin kriittisen asenteen. Myöhemminkin hän esitti asiasta sekä myönteisiä että kriittisiä arvioita. "Oulun profeetan` eräissä esityksissä oli palvovaa sävyä, mutta niiden ´minä` muoto rikkoi sen (589).

Kritiikkiä eri tahoille

"Kun miehellä on käsittääkseen jäljellä vain lyhyt elinaika, hän tuntee itsensä ihmeellisen vapaaksi lausumaan ajatuksensa". Näin Tiirilä kirjoitti Teologia ja kirkko - lehden ensimmäisessä numerossa 1961 (589).

Tiirilä murehti esimerkiksi sitä, että "etäällä kristillisestä katsomuksesta olevat kirjat" menivät paremmin kaupaksi kuin kristilliset. Väinö Linnan Täällä Pohjantähden alla - kirjankaan suuri menekki ei ilahduttanut Tiirilää. Hän laski, että kun sarjan yhtä osaa myytiin joulun

1960 alla 150 000 kappaletta ja jokaisella kirjalla oli useita lukijoita ja muitakin vastaavia kirjoja myytiin runsaasti, miljoona suomalaista luki "joululukemisinaan perkeleitä ja saatanoita" (589).

Tiililä jatkoi 1960-luvun alussa ankaraa kirkon arvostelua jokaisessa Teologia ja kirkko - lehden numerossa. Useimmat teemat olivat jo tuttuja, mutta ote oli, jos mahdollista, entistä tiukempi. Hän kysyi, miksi kirkko ei vaadi pappeja pysymään kirkon tunnustuksessa ja miksi teollisuuspappien kirjoituksissa aina syrjäytetään kirkon pääasia, sillä "taivaan valtakunnan sanomaa saamme turhaan etsiä näitten pappien kirjoituksista". "Sanan 'käännyttäminen' panevat kirjoittajat lainausmerkkeihin, ettei luultaisi sitä heidän suosimukseen". Tiililä sanoi esittävänsä hätähuudon. "sillä yö on pitkälle kulunut", ja varoitti, että ellei pian huomata evankelioimisen merkitystä, "maastamme tulee jättiläisaskelin pakanamaa". "Nyt ei ole talviunen aika, nyt on herättävä levottomuuteen" (590).

"Me elämme hirvittävän vastuun aikaa", kirjoitti Tiililä. Ne ratkaisut, joita nyt tehtiin, saattoivat hänen mukaansa olla kriittisimpiä vuosikymmeniin. Tiililä ihmetteli, miksi piispat eivät jyrähdä, ja kysyi, johtuiko kirkon varovaisuus siitä, että se oli valtiokirkko, ja kysyi, tulisiko seuraavassa kirkolliskokouksessa ottaa harkittavaksi kysymys kirkon erottamisesta valtiosta. Kirkon johdon "aristelevat sanat" johtuivat Tiililän mukaan siis ainakin osaksi siitä, ettei haluttu vaarantaa suhdetta valtioon (590).

Vuoden 1960 lopussa Tiililä arvosteli Teologia ja kirkko - lehdessä ankarasti piispa Eelis Gulinin kirjoitusta, joka oli julkaistu Tampereen hiippakunnan vuosikirjassa. Tiililän mukaan Gulin antoi kirjoituksessaan sellaisen kuvan, että kristinuskon varsinainen sanoma liittyy ihmisarvoon ja ihmisten välisten ristiriitojen parantamiseen. Tiililä korosti, ettei tämä kuitenkaan ollut sen sanoma, jota apostolit lähetettiin julistamaan. "Piispa vaikenee kokonaan iankaikkisista ja puhuu vain ajallisia" (590).

"Pelkään, että jos kirkkoamme jatkuvasti luisutetaan tällaiseen suuntaan, tulokseksi ei tule vain kirkon oma yhä ilmeisempi vieraantuminen evankeliumista vaan toisaalla myös uskovien vieraantuminen kirkosta (590).

Tiililä koki tehtävänsä dogmatiikan professorina sellaiseksi, että hänen tuli valvoa kirkon, jopa piispojen oppia. Puhe siitä, että uskovat vieraantuvat kirkosta, voitiin tulkita varoitukseksi (590).

mutta jatkoi (Tiililä), että Simojoen kirjassa oli käsitteellisiä epäselvyyttä. Simojoki kirjoitti, että historiallinen näkyvä kirkko ei ole Kristuksen seurakunnasta erillinen, vaan että Kristuksen ruumiin on nimenomaan määrä toimia kirkkolaitoksessa. Näitä kahta ei Simojoen mukaan tullut samastaa, mutta ei liioin erottaakaan toisistaan. Tiililän mukaan ne taas oli välttämätöntä periaatteessa erottaa toisistaan, vaikka niitä ei käytännössä voinutkaan erottaa (591).

Tiililä uhkasi, että ellei Niinivaara lopeta "kansan harhaanviemistä", hän tulee selvittämään tämän "julistuksen laadun tavalla, joka ei jätä epäselvyyttä". Kirjoituksesta ei selvästi käy ilmi, mikä oli tuo Niinivaaran kirjoituksen suunnaton tyhmyys, mutta ilmeisesti oli kyse samoista asioista, kuin heidän aiemmissakin erimielisyyksissään (591).

Tiililä arvosteli myös Risto Nivaria, joka oli kirjoittanut, että me olemme tulleet sellaiseen aikaan, jossa voimme järjellä puntaroida Raamatun tulkintoja ja karsia niistä pois turhuudet. Tiililän mukaan Nivarilla ei ollut asiaa papin tehtäviin, jos hän tarkoitti Raamatun karsimista. Tiililä suuntasi sanansa jälleen myös kirkon johdolle: "Jos kirkko ei

ystävällisesti mutta lujasti ojenna työntekijöitään - sanon tämän sekä Niinivaarasta että Nivarista - sen ei totisesti tule kummastella arvovaltansa menetystä." Tiililän mukaan tällaisille asioille ei kuitenkaan näytä riittävän aikaa eikä kiinnostusta kirkon päättävissä elimissä (591).

Kirkolliskokouksessa ollessaan Tiililä oli kauhistunut sekä sitä suurta asiantuntemattomuutta, joka siellä esiintyi, että sitä, ettei kansan hengellisen elämän olennaisiin asioihin kiinnitetty huomiota (591).

Hengelliset lehdet

Maaliskuussa 1961 Tiililä kirjoitti Sana-lehdessä Helsingin seurakuntanuorten tilaisuuden johdosta. Tiililän mukaan tilaisuuden esiintyjien nimiluettelo oli herättänyt melkoista hämmennystä, mukana oli mm. tunnettu tanssipari. Kirkko ja kaupunki - lehti oli kiittänyt tilaisuuden järjestäjiä. Tiililä totesi lehden jo aiemmin - silloin vielä nimellä Helsingin Kirkkosanomien - julistaneen, ettei se pyri kääntämään ihmisiä. Nyt pidetyssä seurakuntanuorten illassa Tiililä näki sen suuntauksen hedelmiä, joka oli sotien jälkeen vienyt kirkon työn painopisteen pelastuksesta tämänpuoleisiin (592).

"Pelastuskristillisyyden sijaan tuli jonkinlaista ns. kulttuurikristillisyyttä ja sosiaalista kristillisyyttä." Tiililä päätti kirjoituksensa kysymyksiin, miksi seurakuntaväki on vaiti ja miksi seurakuntien ja kirkon johto ei tee mitään. "Jompikumpi on totta: joko kirkollamme ei ole lujaa johtoa - tai sen johto hyväksyy tapahtuvan" (593).

- Näin päättävästi Tiililä puuttui kirkon epäkohtiin. Hän yritti reivata kansankirkkolaivan kurssia Raamatun mukaan. Hän teki työtä hartiavoimin, mutta joutui luovuttamaan. Hän joutui toteamaan, että tämä laiva kulkee, ei Raamatun, vaan kansanvallan mukaan. Kukaan ei voine sanoa, etteikö Tiililällä olisi ollut vilpittömiä yrityksiä kirkon parantamiseen (VH:n huom.).

Pappisviran jättäminen

Toukokuun 27. päivänä 1961 päiväamässään kirjeessä Tiililä ilmoitti Helsingin tuomiokapitulille eroavansa pappisvirasta:

"Koska syyni ovat henkilökohtaisia, niiden selostaminen lienee tarpeetonta. Pääasia on, että tunnen itseni korkealle arvostamaani papin virkaan kelvottomaksi. Olen viivytännyt eronpyyntöäni jo liiankin kauan. Pieneksi lisäperusteeksi on tullut se seikka, että olen todennut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon johdon suosineen sellaisia suuntauksia - ja myötävaikuttaneen niiden voimistumiseen - jotka käsitykseni mukaan ovat vaarantaneet seurakunnan hengellistä elämää ja antaneet suurelle yleisölle harhaanjohtavan käsityksen sekä papin viran että sananjulistuksen laadusta."... Viikkoa myöhemmin Tiililä kirjoitti Martti Simojolle ja kiirehti asiansa käsittelemistä tuomiokapitulissa. Hän sanoi, että "henkilökohtaisten syitten lisäksi periaatteelliset asiat tulivat yhä painavammiksi" (593-594).

- Kirkon linjan protestoijia on ollut vuosikymmenien mittaan paljon. Eri asioista kirkkoa on kritisoitua. Tiililä eroaa kuitenkin tästä suuresta joukosta. Tiililä perustaa kritiikkinsä selkeästi Raamattuun. Hän on määrätietoinen vaatimuksissaan. Hänellä on pitkäjänniteisyyttä, mutta hän ei ole löperö. Hän ei tydy jatkuvaan haukuntaan. Hän on periaatteen mies.

Hän uskaltaa laittaa kaikkensa asian puolesta. Hänelle totuus ei ole kauppavaraa. Hän vaatimuksensa kirkon suunnan tarkistamiseen Raamatulla nousee rakkaudesta kirkkoon. Tiilillä toimii loogisesti - pappisviran jättäminen ja myöhemmin kirkosta eroaminen ovat selvä jatkumo hänen julistukselleen: "Me olemme koettaneet parantaa Baabelia, mutta ei hän ole parantunut. Jättäkää hänet" (Jer.51:9). Näin "papeista parhain" joutuu luopumaan kirkosta - totuuden tähden! (VH:n huom.).

Väinö Hotti